

Tekenen in de tijd 31

23-29 februari 2020

Negen neergeschoten Duitsers van Turkse afkomst in Hanau bij Frankfurt stelden in alle scherpste de vraag: wat is schuld? Aan de vooravond van Aswoensdag, begin van de veertigdagentijd, reflecteert Erik Borgman over het belang van het belijden van schuld.

Afgelopen week was Duitsland ontregeld door de aanslag in Hanau bij Frankfurt. De 43-jarige Tobias Rathjen doodde negen mensen in twee zogenoemde shisha lounges, plaatsen waar mensen komen om waterpijp te roken. Het zijn ontmoetingsplaatsen van migranten en de slachtoffers hadden allemaal, in bestuurdersjargon, 'een migratieachtergrond'. In zijn overweging voor het programma 'Das Wort zum Sonntag' voor het eerste Duitse televisienet maande de rooms-katholieke pastor Gereon Alter kijkers zich uit te spreken tegen elk teken van opkomende vreemdelingenhaat, racisme en antisemitisme. Dat zorgt er niet voor dat er nooit meer een dergelijke verschrikkelijke gebeurtenis zal plaatsvinden, maar ontnemt het geweld zijn voedingsbodem.

Nu was ik al een boek aan het lezen van de jonge Duits-Joodse dichter Max Czollek (1987), getiteld *Desintegriert euch*. Tegen de alomtegenwoordige aansporing te integreren stelt hij de oproep te desintegreren, want een samenleving is pas echt open als zij met het niet-geïntegreerde, het zich tegen de normalisering verzettende andere kan omgaan. Czollek is verontwaardigd over het Duitse onbegrip over de opkomst van antisemitisme en vreemdelingenhaat. Hij laat zien dat met het verleden nooit echt is gebroken. In de periode na de oorlog, in versterkte mate vanaf de jaren zestig en nog meer vanaf de jaren tachtig van de vorige eeuw, gingen Duitsers zichzelf zien als slachtoffers van de nazi's. Dat de meerderheid van de Duitsers in de ideologie van de nazi's geloofde en hun politiek steunde, verdween buiten beeld. Dit leidt niet tot begrip van wat uiteindelijk een zesmiljoenvoudige moord bleek op Joden en andere minderwaardig geachten, stelt Czollek, maar vergroot het onbegrip. Bij gevolg was men weinig gespitst op tekenen dat elementen uit de gewelddadige nazi-ideologie opnieuw de kop opstaken.

Schuld belijden en schuld voelen zijn niet erg in de mode. We moeten onszelf niet te veel op de kop zitten, vertellen we elkaar. Je moet de proporties in de gaten houden: zwijgen over wat anderen aan onoorbaars doen is niet hetzelfde als zelf iets onoorbaars doen en wie iemand een wapen verkoopt, zegt niet dat die er iemand mee moet neerschieten. Met alle nadruk die hij legt op vergeving, moet Jezus hier interessant genoeg niets van hebben. 'Ieder die zijn zuster of broeder een kwaad hart toedraagt, zal uitgeleverd worden aan het gerecht', lezen wij vorige week zondag. 'Wie "leeghoofd" zegt tegen zijn broeder, zal uitgeleverd worden aan het Sanhedrin. En wie "domkop" zegt, zal uitgeleverd worden aan het hellevuur' (Matteüs 5,22). Deze zondag klonk het daartegenover: 'Als je liefhebt wie jou liefheeft, welk loon verdienen je dan? [...] Als je alleen je zusters en broeders groet, wat voor bijzonders doe je dan? [...] Jullie moet onverdeeld goed zijn, zoals jullie hemelse Vader onverdeeld goed is' (vers 46-48). Wie zich realiseert dat wij met minder niet toekunnen, weet ook hoezeer hij of zij tekortschiet. De oproep Gods weg te gaan moeten we steeds opnieuw horen. Dan is er vergeving: als we ons

opnieuw op het goede spoor willen laten zetten, wordt ons het feit dat we op het oude spoor zaten, niet langer aangerekend.

Woensdag begint de veertigdagentijd. Deze tijd is bedoeld ons opnieuw te laten roepen ten gelijkenis van God, die onverdeeld goed is. God wil dat wij dat ook zijn, opdat het ons onverdeeld goed gaat.

Erik Borgman, lekenDominicaan
voorzitter van de programmaraad van het Huis van Dominicus